

รายงานความก้าวหน้า
ครั้งที่ 2

เรื่อง

การปฏิบัติกัมมัฏฐานในคัมภีร์สหายตนะตามแนวสติปัฏฐาน 4 เพื่อความเป็นอิสระแห่งจิต
The Practice of Meditation Based on Salayatana Doctrine
According to Satipatthana to Liberation

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ตาสนธิ
พระครูพิลาธธรรมากร (ณัฐพล ประชุมหะ), ผศ.ดร.
พระมหาธณัชพงศ์ สุพรหมปญโญ (คิดอ่าน), ดร.
ดร.บัวสวรรค์ จันทร์พันดาว

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
พ.ศ. 2567

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

แบบรายงานรายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ 2 (รอบ 6 เดือน ในระบบ NRIIS)

โครงการ การปฏิบัติกัมมัฏฐานในคัมภีร์สหายตนะตามแนวสติปัฏฐาน 4 เพื่อความเป็นอิสระแห่งจิต
The Practice of Meditation Based on Salayatana Doctrine According to
Satipatthana to Liberation

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปี 2567 จำนวน 152,000 บาท

ระยะเวลาทำการวิจัย 12 เดือน เริ่มทำการวิจัยเมื่อ 1 ต.ค. 66 ถึง 30 ก.ย. 67

รายงานความก้าวหน้าของการวิจัย ครั้งที่ 2 ระหว่าง 1 ต.ค. 66 ถึง 31 มี.ค. 67

รายนามหัวหน้าโครงการ และผู้ร่วมโครงการ พร้อมทั้งหน่วยงานที่สังกัดและรายละเอียดการติดต่อ
(ที่อยู่/โทรศัพท์/โทรสาร/e-mail)

ชื่อ-สกุล	ตำแหน่งในโครงการ	โทรศัพท์/e-mail
รศ. ดร.สมบุรณ์ ตาสนธิ	หัวหน้าโครงการ	084-0454-573 sdtasonthi@gmail.com
พระครูพิลาศธรรมมาร (ณัฐพล ประชุนหะ), ผศ.ดร.	ผู้ร่วมวิจัย	063-9165-956 natthaphon.pra@mcu.ac.th
พระมหาธณัชพงค์ สุพรหมปญโญ (คิดอ่าน), ดร.	ผู้ร่วมวิจัย	083-2044-255 Thanatpong.kit@mcu.ac.th
ดร.บัวสวรรค์ จันทร์พันดาว	ผู้ร่วมวิจัย	0661-298-889 Buaswan_angel@hotmail.com

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระไตรปิฎกเป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ทางธรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการเข้าถึงธรรมอันประเสริฐ ดังนี้ (1) พระไตรปิฎกเป็นที่สถิตของพระพุทธเจ้า ธรรมวินัยจะเป็นศาสดาแทนพระองค์เมื่อพระองค์ปรินิพพานไปแล้ว (2) พระไตรปิฎกยังคงทำหน้าที่ของพระธรรม ธรรมวินัยคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอันปรากฏในพระไตรปิฎก (3) พระไตรปิฎกเป็นที่รองรับพระสงฆ์ พระสงฆ์นั้นเกิดจากพุทธบัญญัติในพระไตรปิฎก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2547, หน้า 7) ด้วยคัมภีร์สหายตนะ จัดอยู่ในหมวดพระสูตรตามพระไตรปิฎกเล่มที่ 18 ถือเป็นคำสอนที่มีความน่าสนใจมากในด้านการปฏิบัติกัมมัฏฐานทั้งสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐาน สามารถเชื่อมโยงกับการศึกษาคำสอนในเรื่องอายตนะ 6 ที่ปรากฏในพระสูตรอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงได้อีกหลายพระสูตร มีคุณค่าสำหรับ

การนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อเข้าสู่แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา คือ ไตรลักษณ์ อริยสัจ 4 และปฏิจกสมุปปาท พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้สอนความสัมพันธ์ของอายตนะ ด้วยการอุปมา อุปมา ประโยชน์ และโทษของอายตนะว่าเป็นบ่อเกิดแห่งบาปอกุศลธรรมทั้งหลาย เป็นบ่อเกิดแห่งทุกข์ โทมนัส นานาประการ และเป็นบ่อเกิดแห่งความเห็นผิด และถือผิดต่าง ๆ โดยอานิสงส์ของการประพฤติปฏิบัติ ตามหลักความรู้ของอายตนะ 12 ในสหายตนะวิภังคสูตร ส่งผลคือ (1) ทำให้เกิดมีการฝึกจิต (2) ทำให้เกิดความสามัคคีในศีล (3) ทำให้กิเลสไม่เข้าสู่จิตใจ (4) ทำให้เป็นผู้มีชีวิตอยู่ด้วยความไม่ประมาท และ (5) ทำให้ถึงความสิ้นทุกข์ทั้งปวงได้ การศึกษาคัมภีร์สหายตนะจึงนับว่าเป็นรากฐานของการเข้าถึงแก่นแท้ของ หลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา

ในสถานการณ์ปัจจุบัน ผู้คนในสังคมโลกต่างเผชิญกับปัญหาด้านความรุนแรงและความขัดแย้ง ทางสังคม การครองชีพในสภาวะที่เศรษฐกิจตกต่ำ เทคโนโลยี อาชญากรรม สงคราม โรคภัย ภัยพิบัติทาง ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลง จนบ่มเพาะก่อให้เกิดภาวะโรคซึมเศร้า ความเครียดและวิตกกังวล ความทุกข์โศกเศร้า ส่งผลกระทบเชิงลบต่อคุณภาพชีวิตและจิตใจของตนเองและสังคม ข้อมูลจาก องค์การอนามัยโลก, Harvard School of Public Health และธนาคารโลก พบว่า ในปี 2563 โรคซึมเศร้าจะก่อให้เกิดความสูญเสียด้านสุขภาพเป็นอันดับ 2 รองจากโรคหัวใจและหลอดเลือด สำหรับ ประเทศไทยพบโรคซึมเศร้าเป็นอันดับ 4 ในผู้หญิง และอันดับ 10 ในผู้ชาย ตลอดจนข้อมูลศูนย์วิจัยและ สารสนเทศโรคซึมเศร้า โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ ปี 2561 พบว่ามีคนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป ป่วยเป็นโรคซึมเศร้า กว่า 862,854 คน¹ ซึ่งโรคทางจิตมีศัพท์ในทางพุทธศาสนาเรียกว่า เจตสิกโรโค หมายถึง โรคที่เกิดกับจิตใจ อันมีสาเหตุมาจากอุปกิเลส ทำให้เกิดความผิดปกติทางจิตใจมีอารมณ์และความกังวลที่รุนแรง ทำให้บางคนมีบุคลิกภาพที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มีอารมณ์แปรปรวนแบบสองชั่วที่ผิดปกติทางอารมณ์ โรคนี้มีปฏิกิริยาเหมือนกันกับความเครียดที่เกิดในคนปกติที่อาจจะมีอาการวิตกกังวลร่วมกับอาการจิตใจไม่สดชื่น แต่ปฏิกิริยาทางอารมณ์ของผู้ที่มีอารมณ์แปรปรวนแบบสองชั่วจะอยู่นานกว่าปกติ จนในที่สุดก็รุนแรงขึ้น ซึ่งการมีสติจะทำให้ไม่ปล่อยใจให้เลื่อนลอย ไม่ปล่อยให้ความนึกคิดฟุ้งซ่านไปในอารมณ์ต่างๆ แต่จะคอยเฝ้าระวังจับตาดูอารมณ์ที่ผ่านมาด้วยการตามดูรู้ทัน²

มนุษย์ทุกคนล้วนประสบกับความทุกข์สะสม พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า “สพเพ สงขารา ทุกขา” แปลว่า สังขาร คือ กายและใจนั้นล้วนแล้วแต่มีทุกข์หรือความขัดแย้ง ความทุกข์มีอยู่ประจำกับสรรพสัตว์ มาตั้งแต่เกิด การเกิดปัญหาทางด้านจิตใจหรือทุกข์นั้นมิอยู่ในทุกสังคมชนชั้นวรรณะ ทั้งยากดีมีจน เช่น ท่านยสกุลบุตรผู้เป็นบุตรของมหาเศรษฐี ที่เปล่งอุทานว่า “ที่นี่วุ่นวายหนอ ที่นี่ขัดข้องหนอ”³ เกิดความทุกข์ระทมทางใจพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงได้จำนำยา คือ ธรรมโอสถ คือ ธรรมะจากง่ายคืออนุบุพพิ

¹ แหล่งข้อมูล <https://www.moe.go.th>. [12 สค.2565].

² ภัทราวดี คงมั่น, แนวทางการใช้สติในการบำบัดผู้ที่มีอาการอารมณ์แปรปรวนแบบสองชั่ว, ในวารสาร พุทธศาสตร์ศึกษา, ปีที่ 13, ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2565), หน้า 61-62.

³ วิมหา.ไทย. 4/25/31.

กตามลำดับจนถึงการเรียนรู้ในอายตนะทั้ง 6 เข้าถึงสังขธรรมหรืออิสรภาพในที่สุด เมื่อมนุษย์เกิดมาแล้วตกตกอยู่ในสภาพแห่งความเป็นทุกข์โดยอัตโนมัติ เหมือนเป็นคำสาปให้ตกวนเวียนอยู่ในสภาพที่ต้องทุกข์ดิรนอยู่เป็นปกติธรรมดา มนุษย์ทุกคนไม่ชอบความทุกข์ย่อมต้องการแสวงหาเพื่ออิสรภาพที่แท้จริงของชีวิต⁴ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงตรัสไว้ในคัมภีร์สพาทนะว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย ผัสสายตนะ 6 ประการนี้ ที่บุคคลไม่ฝึกฝน ไม่คุ้มครองไม่รักษา ไม่สำรวมระวังแล้ว ย่อมนำทุกข์หนักมาให้ ที่บุคคลฝึกฝนดี คุ้มครองดีรักษาดี สำรวมระวังดีแล้ว ย่อมนำสุขมากมาให้”⁵

ทั้งนี้ในปัจจุบันรูปแบบการปฏิบัติกัมมัฏฐานในพระพุทธศาสนาทั้งในไทยและต่างประเทศ มีองค์กรหลายแห่งหรือสำนักต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อเผยแพร่แนวทางการฝึกสมาธิอย่างแพร่หลาย ทั้งที่ถูกต้องและมีข้อก้ำขาในสังคม หรือเคลือบแฝงด้วยผลประโยชน์ทางอ้อมที่ผิดทางจากเป้าประสงค์ของการฝึกสมาธิ ที่มุ่งเน้นให้ผู้ฝึกฝนได้ค้นพบความสุขสงบสันติที่แท้จริงอย่างมีอิสรภาพ การป้องกันและลดทอนกระแสความไม่รู้ของพุทธบริษัท 4 ให้หลีกเลี่ยงความไม่รู้ หรือหลงทางมลายจากสำนักหรือลัทธิต่างๆ ที่แหวกแนวไปจากทางปฏิบัติที่เกินจากความจริงจากสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงพร่ำสอน การปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระไตรปิฎกจะมีความถูกต้องแม่นยำตามสติปัญญา 4

การศึกษาความรู้ทางธรรมจึงต้องสมดุลกับการศึกษาความรู้ทางโลก เพื่อให้ชีวิตดำเนินไปได้ อย่างปรกติสุข มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีเป้าประสงค์เป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงสำหรับพระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาองค์กรตามแผนที่ 13 ในการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ และสร้างพุทธนวัตกรรมเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม” คณะผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่อง การปฏิบัติกัมมัฏฐานในคัมภีร์สพาทนะตามหลักสติปัญญา 4 เพื่อความเป็นอิสระแห่งจิต ให้เกิดองค์ความรู้เชิงประยุกต์เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเสริมความสุขสมดุลทางใจในการใช้ชีวิตในยุคที่มีความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ต้องอาศัยรูปแบบในระดับที่แตกต่างกันไปตามปัจจัยในแต่ละบุคคล เช่น การปฏิบัติกัมมัฏฐานตามหลักพระพุทธศาสนาด้วยคัมภีร์สพาทนะ ให้เกิดแนวทางปฏิบัติสู่ความสุขทางใจที่สงบแท้จริงอย่างมีอิสระแห่งจิต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์คัมภีร์สพาทนะตามแนวสติปัญญา 4
- 2.2 เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ในคัมภีร์สพาทนะสู่การทดลองและปฏิบัติตามแนวสติปัญญา 4
- 2.3 เพื่อพัฒนารูปแบบการปฏิบัติกัมมัฏฐานในคัมภีร์สพาทนะตามแนวสติปัญญา 4 เพื่อความเป็นอิสระแห่งจิต

⁴ พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอูน), นวัตกรรมการเรียนรู้: คน ชุมชน และการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทยออฟเซต, 2548), หน้า 4.

⁵ ส.ส.(ไทย).18/128/71.

3. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัยโดยมีขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลเอกสาร (Data Collection) และการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการทบทวนและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยการค้นคว้าจากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติกัมมัฏฐานในคัมภีร์สหายตนะตามแนวสติปัฏฐาน 4 เพื่อความเป็นอิสระแห่งจิต ซึ่งประกอบด้วย

- 3.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกัมมัฏฐานในพระพุทธศาสนา
- 3.2 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสหายตนะในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
- 3.3 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับโพธิปักขิยธรรม
- 3.4 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสติปัฏฐาน 4
- 3.5 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอริยสัจ 4
- 3.6 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตและเจตสิก
- 3.7 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอิสรภาพแห่งจิต
- 3.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระปลัดสมภาร สมภาโร และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานต่อสุขภาพจิตของบุคคล พบว่าวิปัสสนากรรมฐานเป็นกระบวนการพัฒนาจิตสู่ความบริสุทธิ์แห่งจิต การกำหนดรู้ในฐานทั้ง 4 ได้แก่ กาย เวทนา จิต ธรรม เป็นการพัฒนาสติให้ต่อเนื่องนำไปสู่ความสงบและความตั้งมั่นของจิต (สมาธิ) ที่ประกอบด้วยสัมปชัญญะ เกิดปัญญาที่มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงว่า รูป-นามมีลักษณะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เกิดขึ้นและดับไป ๆ เป็นอนิจจัง, ทุกขัง (เป็นทุกข์), อนัตตา (ไม่มีตัวตนบังคับบัญชาไม่ได้) ความรู้จากประสบการณ์ตรงของผู้ปฏิบัติฯ ทำให้จิตสงบระงับจากกิเลสนิวรณ์ เกิดการปล่อยวาง (อุเบกขา ในรูป-นาม) คลายความยึดมั่น ถือมั่น มีปิติ ทำให้มีภาวะสุขภาพจิตที่ดีขึ้นได้

พระอธิการไพฑูลย์ ตีบไธสง ศึกษาหลักธรรมที่ส่งเสริมต่อการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในสหายตนะวิภังคสูตร พบว่า ลักษณะ หน้าที่ และการทำงานของอายตนะ 12 และหมวดธรรมอื่น ๆ ในพระสูตรมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันและอาศัยหลักธรรมเหล่านั้นเป็นอารมณ์หลักในการเจริญวิปัสสนาภาวนาเพื่อให้เกิดญาณปัญญาซึ่งนำไปสู่ความเห็นแจ้งสภาวะธรรมตามเป็นจริง กระบวนการส่งเสริมการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในสหายตนะวิภังคสูตร จึงเป็นการนำเอาความรู้ความเข้าใจเรื่องอายตนะมาเป็นหลักธรรมที่ใช้ส่งเสริมในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา

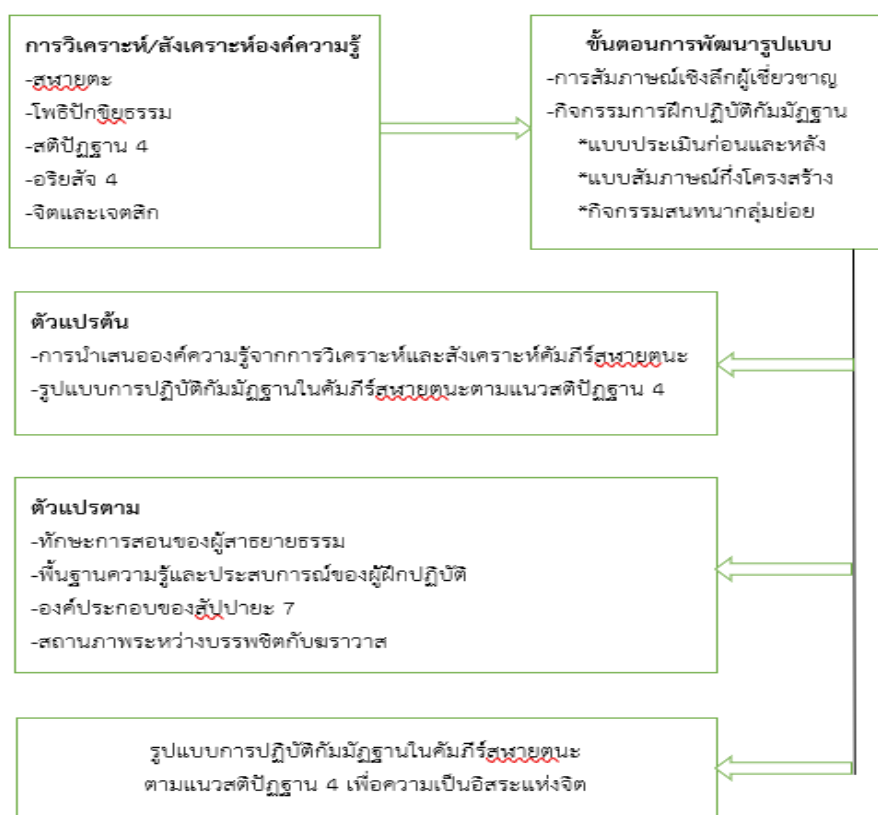
พระมหาภาธร อาภาโร (อินทะพูล) ศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของอายตนะในสหายตนะวิภังคสูตร พบว่า การจำแนกการทำงานของอายตนะภายในและอายตนะภายนอก และจิต กล่าวคือเมื่ออายตนะภายใน 6 ได้แก่ จักขุ (ตา) โสต (หู) ฆานะ (จมูก) ชิวหา (ลิ้น) กาย (กาย) และมโน (ใจ) กับอายตนะภายนอกหรืออารมณ์ 6 ได้แก่ รูป (รูป) สัททวะ (เสียง) คันธะ (กลิ่น) รส (รส) โผฏฐัพพะ (สิ่งที่

ต้องกาย) ธรรมารมณ (อารมณ์ที่เกิดกับใจ) มากระทบกันก็จะเกิดวิญญาณ ความรู้เรื่องอายตนะ 12 ในสฬายตนวิภังคสูตรนั้นมีคุณค่า คือ (1) ทำให้เกิดมีการฝึกจิต (2) ทำให้เกิดความสำรวมในศีล (3) ทำให้กิเลสไม่เข้าสู่จิตใจ (4) ทำให้เป็นผู้มีชีวิตอยู่ด้วยความไม่ประมาท (5) ทำให้ถึงความสิ้นทุกข์ทั้งปวงได้

พระมหาชาติ ฐานชิวโต, ดร. และคณะ ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติและการสอบอารมณ์กรรมฐานตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศไทย พบว่า การปฏิบัติ การสอบอารมณ์กรรมฐาน 5 สำนักในประเทศไทย คือ 1) กรรมฐานแบบพอง-ยุบตามแนวพระธรรมธีรราชชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ ป.ธ.9) 2) กรรมฐานแบบพุทโธ ตามแนวหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต มีการภาวนา“พุท-โธ” และการกำหนดลมหายใจเข้า-ออก 3) กรรมฐานแบบสัมมาอะระหังตามแนวพระมงคลเทพมุนี (สด จนทสาร์โ) 4) กรรมฐานแบบเคลื่อนไหว ตามแนวหลวงปู่เทียน จิตตสุโภ 5) กรรมฐานแบบอานาปานสติตามแนวพุทธทาสภิกขุ

นภาพัทธ์ งามบุษบงโสภิน ศึกษาเรื่อง กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างสมาธิและปัญญาในการปฏิบัติกรรมฐานของสำนักกรรมฐานในประเทศไทย พบว่า 1) กระบวนการทำงานของสมาธิในการปฏิบัติกรรมฐาน เป็นกระบวนการทำงานของจิตที่มีการพัฒนาจากจิตที่ ฟุ้งซ่านเป็นจิตที่ มีความสงบนิ่ง คือเป็นจิตที่ จดจ่อกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ 2) กระบวนการทำงานของปัญญาในการปฏิบัติกรรมฐาน เป็นสภาวะที่จิตรับรู้สภาวะที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง 3) กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างสมาธิกับปัญญาในการปฏิบัติกรรมฐาน

3.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์	รูปแบบการวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือที่ใช้	เก็บรวบรวม	วิเคราะห์ข้อมูล	ผลผลิตที่จะส่งมอบ
1. เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์คัมภีร์สหายนณะตามแนวสติปัฏฐาน 4	การวิจัยและพัฒนา -การวิจัยเชิงเอกสาร	-ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา	-แบบสัมภาษณ์เชิงลึก	ระยะที่ 1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1	-พรรณนา	-องค์ความรู้คัมภีร์สหายนณะตามแนวสติปัฏฐาน 4
2. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ในคัมภีร์สหายนณะสู่การทดลองและปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน 4	การวิจัยและพัฒนา -การวิจัยเชิงปริมาณ -การวิจัยเชิงคุณภาพ	-นักศึกษา ป.ตศ. และ ป.วน. -ประชาชนทั่วไป	-แบบประเมินองค์ความรู้ -แบบประเมินตนเอง	ระยะที่ 2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2	-SPSS -พรรณนา	-องค์ความรู้การปฏิบัติกัมมัฏฐานในคัมภีร์สหายนณะตามแนวสติปัฏฐาน 4
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการปฏิบัติกัมมัฏฐานในคัมภีร์สหายนณะตามแนวสติปัฏฐาน 4 เพื่อความเป็นอิสระแห่งจิต	-การวิจัยเชิงคุณภาพ	-นักศึกษา ป.ตศ. และ ป.วน. -ประชาชนทั่วไป	-การใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มแบบกึ่งมีโครงสร้าง	ระยะที่ 3 วัตถุประสงค์ข้อที่ 3	-พรรณนา	-รูปแบบการปฏิบัติกัมมัฏฐานในคัมภีร์สหายนณะตามแนวสติปัฏฐาน 4 -บทความวิจัย TCI ฐาน 1

ผลการดำเนินการในรอบ 6 เดือน

1. ดำเนินการยื่นขอพิจารณาใบอนุญาตจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและใบอนุญาต

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ๖.๐๕/๒๕๖๕

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่างได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: การปฏิบัติกัมมัฏฐานในคัมภีร์สหายนณะตามแนวสติปัฏฐาน 4 เพื่อความเป็นอิสระแห่งจิต
(Practice of Meditation Based on Salayatana Doctrine According to Satipatthana for the Independent Mind)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: MCU RS 800767060

สถาบันที่สังกัด: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ผู้วิจัยหลัก: รศ.ดร.สมบุญมี ตาสนธิ

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

๑. แบบเสนอโครงการวิจัย
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย
๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ฉบับที่ วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๖

ฉบับที่ วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๖

ฉบับที่ วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๖

ฉบับที่ วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๖

(พระมหาสมบุญมี ฐตฺถิโก, รศ.ดร.)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

หมายเลขใบรับรอง: ๖.๐๕/๒๕๖๕

วันที่ให้การรับรอง: ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

วันหมดอายุใบรับรอง: ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

2. ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามแต่ละวัตถุประสงค์ ดังนี้

ระยะที่ 1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์คัมภีร์สหายตนะตามแนวสติปัฏ

ฐาน 4

1. สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ราย เกี่ยวกับการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ในคัมภีร์สหายตนะสู่การทดลองและปฏิบัติ เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบการปฏิบัติกัมมัฏฐานในคัมภีร์สหายตนะตามแนวสติปัฏฐาน 4 เพื่อความเป็นอิสระแห่งจิต

ระยะที่ 2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ในคัมภีร์สหายตนะสู่การทดลองและปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน ณ สวนทัมมอิสโร บ้านเตี๋องก อ.สารภี จ.เชียงใหม่ (ในโครงการปฏิบัติธรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่) ระหว่างวันที่ 25-28 มค. 67

1. นำรูปแบบที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ในคัมภีร์สหายตนะสู่การทดลองและปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน 4 กับกลุ่มอาสาสมัครการวิจัย จำนวน 2 ครั้งๆละ 4 วัน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์หรือเคยผ่านการปฏิบัติกัมมัฏฐานมาก่อน จำนวน 24 ราย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 12 ราย

2. จัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้เรื่องคัมภีร์สหายตนะ ให้กับอาสาสมัครการวิจัยและมีการประเมินองค์ความรู้ ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม

ระยะที่ 3 วัดอุประสงค์ซื่อที่ 3 เพื่อพัฒนารูปแบบการปฏิบัติกัมมัฏฐานในคัมภีร์สหายตนะ ตามแนวสติปัฏฐาน 4 เพื่อความเป็นอิสระแห่งจิต ณ วัดป่าบ้านทพริญาณสังวราราม ต.ผาสิงห์ อ.เมือง จ.น่าน สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดน่านแห่งที่ 1 (ธรรมยุต) ระหว่างวันที่ 21-23 มี.ค. 67

1. จัดกิจกรรมอบรมการทดลองและปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน 4 กับกลุ่มอาสาสมัครการวิจัย และมีการประเมินตนเอง หลังการเข้าร่วมกิจกรรม มีการใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structure Group Interview) หลังการเข้าร่วมกิจกรรมของอาสาสมัครการวิจัย

ปัญหาอุปสรรค

ไม่มี เพราะสถาบันวิจัยมีการบริหารจัดการที่ทันสมัย ลดขั้นตอนความล่าช้าในการติดตามและประสานโครงการวิจัย มีระบบรองรับการรายงานผลการดำเนินการวิจัยที่รวดเร็วและตรวจสอบข้อมูลได้

5. รายงานผลการดำเนินการกิจกรรมการวิจัย

กิจกรรมวิจัย	ผลการดำเนินการ		แผนงานในระบบ NRIIS		
	รายละเอียดกิจกรรม	เดือนที่ ทำจริง	ตาม แผน	ไม่ตาม แผน	เหตุผล
กิจกรรมที่ 1 ขอจริยธรรมการวิจัย	รวบรวมเอกสารขอจริยธรรมการวิจัย	ตค.66-	100%		
กิจกรรมที่ 2 วิเคราะห์และสังเคราะห์ คัมภีร์สหายตนะตามแนวสติปัญญา 4	การวิจัยเชิงเอกสาร (Document Research) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การปฏิบัติกัมมัฐานในคัมภีร์สหายตนะตามแนวสติปัญญา 4 เพื่อความอิสระแห่งจิต	ตค.66- พย.66	100%		
กิจกรรมที่ 3 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล สำคัญ	สัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติกัมมัฐานในคัมภีร์สหายตนะตามแนวสติปัญญา 4	ธค.66- มค.67	100%		
กิจกรรมที่ 4 จัดกิจกรรมอบรมให้ ความรู้อาสาสมัครการวิจัย	การให้ความรู้เรื่องปฏิบัติกัมมัฐานในคัมภีร์สหายตนะตามแนวสติปัญญา 4	มค.67	100%		
กิจกรรมที่ 5 จัดกิจกรรมอบรมการ ทดลองและปฏิบัติตามแนวสติปัญญา 4	การฝึกภาคปฏิบัติกัมมัฐานในคัมภีร์สหายตนะตามแนวสติปัญญา 4	มีค.67	100%		
กิจกรรมที่ 6 วิเคราะห์ แปรผล อภิปรายผลข้อมูล (บทที่ 4)	พรรณนาผลการศึกษารวบรวม	เมย.67	80%	20%	คงค้างข้อ 4.4 องค์กร ความรู้จาก การวิจัย

ปัญหาอุปสรรค

คณะวิจัยประสบอุปสรรคในการจัดกิจกรรมในช่วง กพ.-มีค. จากปัญหาควันไฟและฝุ่น PM2.5 ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนและสภาวะอากาศที่ร้อนสูงถึง 40 องศา จึงอาจส่งต่อประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมวิจัยซึ่งมีการใช้แบบประเมินผลกับอาสาสมัครการวิจัย

6. ผลผลิต (output) ที่จะส่งมอบ

ประเภทผลผลิต	รายละเอียดผลผลิต	จำนวน	เดือนที่ส่ง มอบ
1. กำลังคนหรือหน่วยงาน ที่ได้รับการพัฒนาทักษะ	-	-	-
2. ต้นฉบับบทความวิจัย (Manuscript)	บทความวิจัย TCI ฐาน 1	1 เรื่อง	กย. 67

3. หนังสือ	1. E-BOOK 2. ชุดความรู้	1 ลังค์ 50 เล่ม	กย.67 กย.67
4. ต้นแบบผลิตภัณฑ์ หรือเทคโนโลยี/กระบวนการใหม่/นวัตกรรมทางสังคม	-	-	-
5. เครือข่าย	-	-	-

ปัญหาอุปสรรค

ยังไม่มี

7. งบประมาณที่ได้ใช้จ่ายไปแล้วนับตั้งแต่เริ่มโครงการ

หมวดงบประมาณ	รายการค่าใช้จ่ายจริง	จำนวนเงิน	วันที่เบิกจ่าย
7.1 งบบุคลากร	-ค่าจ้างผู้ช่วยนักวิจัยระดับปริญญาตรี 1 คน (2เดือน x 12,000 = 24,000 บาท)	24,000	กพ.-มีค.67
7.2 งบค่าใช้จ่าย	-ค่าเดินทางไปเขตนต์สัญญาวิจัยจากเชียงใหม่-มจร วังน้อย	6,000	10 ธค.66-
	-ค่าถ่ายเอกสารและเข้าเล่มส่งสถาบันวิจัย 5 ครั้ง	2,000	ธค.66-มค.67
	-ค่าขอจริยธรรมการวิจัย	3,000	10 กพ.67
	-ค่าของที่ระลึกอาสาสมัครการวิจัย 24 ราย	5,000	28 มค.67
	-ค่าตอบแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 ราย	4,500	ธค.66-มค.67
	-ค่าจัดกิจกรรมครั้งที่ 1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เป็นเวลา 4 วัน	16,000	25-28 มค.67
	-ค่าจัดกิจกรรมครั้งที่ 2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เป็นเวลา 3 วัน	12,000	21-23 มีค.67
	-ค่าวิเคราะห์ข้อมูล spss	1,000	11 มีค.67
	-ค่าป้ายไว้นิลขนาดใหญ่ 2 ป้าย	2,000	25-28 มค.67
	-ค่าป้ายไว้นิลขนาดเล็ก 1 ป้าย	500	21-23 มีค.67
7.3 งบค่าวัสดุ	-	-	-
รวมทั้งสิ้น	เจ็ดหมื่นหกพันบาทถ้วน	76,000	-

ปัญหาอุปสรรค

ไม่มี

8. แผนการบริหารความเสี่ยง (การวิเคราะห์ถึงปัญหาต่าง ๆ ที่จะเป็นความเสี่ยง หรือ มีผลกระทบต่อ การดำเนินงาน/ความสำเร็จ หรือ ผลผลิตที่จะเกิดขึ้น พร้อมแนวทางแก้ไขหรือควบคุม)

ไม่มีความเสี่ยง

ประเด็นความเสี่ยง	กิจกรรมตามแนวทางการจัดการความเสี่ยง	เป้าหมาย/ผลสำเร็จของการดำเนินการกิจกรรมตามแนวทางการจัดการความเสี่ยง

(รศ. ดร.สมบูรณ์ ตาสอนธิ)

หัวหน้าโครงการ

16/เมย./2567

ความเห็นคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

.....

.....

.....

- มีความก้าวหน้า เห็นสมควรอนุมัติให้ดำเนินการต่อและเบิกเงินงวดที่ 2 ได้
- มีความก้าวหน้า เห็นสมควรปรับปรุงแก้ไข
- ไม่มีความก้าวหน้า .....

(ลงชื่อ.....)

(.....)

ประธานคณะกรรมการ

...../...../2567

(ลงชื่อ.....)

(.....)

กรรมการ

...../...../2567